

сфері діяльності відповідно до установлених методик. Складені документи із обрахованою та відображеною завданою шкодою беруться за основу під час судового розгляду та можуть бути використані під час проведення експертиз у кримінальному провадженні.

Отже нарахування збитків центральним органом виконавчої влади при наявності підстав та у законодавчо визначеній для нього сфері регулювання є закономірною властивістю такого органу.

Разом із цим Закон України «Про запобігання корупції» не наділяє повноваженнями Національне агентство з питань запобігання корупції для проведення перевірок та установлення суми завданої шкоди внаслідок вчиненого корупційного правопорушення, а також установлення особи яка його вчинила, фіксування причинного зв'язку між діями – суб'єктом – наслідками.

Окрім цього відсутня методика нарахуванню збитків спричинених унаслідок вчинення корупційного правопорушення. Наприклад: для розрахунку доцільно обраховувати середню іпотечну відсоткову ставку на суму отриманої неправомірної вигоди з урахуванням часового проміжку, або вартість послуг необхідних на відновлення іміджу підприємства/установи, інше.

Підсумовуючи викладене для належного документування наслідків корупційних правопорушень доцільно внести зміни до Закону України «Про запобігання корупції» щодо обов'язку Національного агентства з питань запобігання корупції визначати суму завданої шкоди внаслідок вчинення кожного корупційного правопорушення, а також представляти інтереси держави з метою її стягнення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р./ (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056) Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Постанова Верховного Суду України, справа № 243/6674/17. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS181003.html.

Воробйова Олена Юрївна,

судовий експерт, завідувач сектору товарознавчих та транспортно-товарознавчих досліджень Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»

КОНВЕРТАЦІЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ В УКРАЇНІ

У процесі фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання виникають проблеми, пов'язані з порушенням чинних законодавчих актів, що потребує втручання відповідних правоохоронних органів для виправлення ситуації з метою запобігання їх у майбутньому.

Важливим елементом кримінального механізму легалізації незаконно здобутих коштів є використання «конвертаційних центрів».

Назва «конвертаційний центр» походить від того, що кошти конвертуються, тобто, на виході за фіктивні послуги чи фіктивні товари безготівкові кошти можуть перетворюватися (конвертуватися) на еквівалентні цінності по декілька разів — у ланцюжку перетворень можуть з'являтися товари (на папері), акції, послуги, векселі, численні рахунки в банках, по яких розподіляються кошти. Найчастіше кінцевим носієм коштів є готівка.

Конвертаційні центри являють собою мережі зареєстрованих в установленому порядку підприємств, створених організованими злочинними угрупованнями не для заняття статутною підприємницькою діяльністю, а для здійснення тіншових фінансово-господарських операцій [1].

Протягом останніх років банківські установи почали використовуватися як один з основних інструментів, завдяки якому організатори «конвертаційних центрів» надають незаконні послуги підприємствам з конвертації грошових коштів. А тому на сьогодні більшість таких центрів є саме банківськими.

Ключовою ланкою в цьому процесі є фірми з ознаками фіктивності, які реєструються на підставних осіб. Одним з основних завдань, що переслідують організатори таких суб'єктів підприємницької діяльності під час їх реєстрації й використання, є запобігання кримінальної відповідальності. Для цього як керівників фіктивних фірм оформляють підставних осіб.

Законом України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес» від 19.09.2019 №101-IX, розслідування статті 205 виключено [2].

Статтею 205 «Фіктивне підприємництво» Кримінального кодексу України до внесення змін від 19.09.2019 було визначено:

1. Фіктивне підприємництво, тобто створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних осіб) з метою прикриття незаконної діяльності або здійснення видів діяльності, щодо яких є заборона [3].

На даний час, згідно статті 205-1 Кримінального кодексу України, визначено: «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців».

1. Внесення в документи, які відповідно до закону подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи або фізичної особи-підприємця, завідомо неправдивих відомостей, а також умисне подання для проведення такої реєстрації документів, які містять завідомо неправдиві відомості [4].

Таким чином, правоохоронним органам необхідно довести, що для реєстрації «фіктивних підприємств» внесені завідомо неправдиві дані, що затрундяє та уповільнює розгляд кримінальних правопорушень по даному питанню.

Типові ознаки фіктивності суб'єкта підприємницької діяльності:

- реєстрація здійснення на осіб, які померли, втратили свої паспорти, перебувають у місцях позбавлення волі, душевнохворих (недієздатних) або, що виїхали на постійне місце проживання за кордон, особи, які тимчасово передали свій паспорт (наприклад, у заставу), або надали паспорт на певний час за незначну оплату.

- реєстрація здійснення на підставних осіб (з незаможних верств населення – безробітних, студентів, і т.п.), які, за незначну винагороду, погодилися відкрити на своє ім'я підприємство (у деяких випадках не усвідомлюючи цього), підконтрольно виконали всі необхідні формальності по постановці його на облік у податкових органах і відкритті рахунків у банківських установах. Надалі ці особи відношення до господарської діяльності підприємства не мають.

- підприємство має повністю вигадані реквізити – зареєстровано на вигаданих, неіснуючих осіб.

- перекуплене (переоформлене) підприємство – зареєстроване на реально існуючих осіб, які здійснюють легальну фінансово-господарську діяльність, які надалі перереєструють (продають) його через нотаріальні контори, юридичні фірми, і т.п. Покупцем, як правило, є особи з категорії наведених вище.

Рахунки на підставних фізичних осіб відкриваються за допомогою підконтрольних приватних нотаріусів. Підприємства – клієнти «конвертаційних центрів» перераховують безготівкові кошти на рахунки суб'єктів підприємницької діяльності з ознаками фіктивності, використовуючи систему «клієнт-банк» при керуванні рахунками, кошти досить оперативно можуть переводитись на рахунки фізичних осіб, в т. ч. за нібито поставлену продукцію (надані послуги, виконані роботи). Для операцій з отримання готівки широко застосовуються платіжні картки.

Через підприємства «групи прикриття» підтримується зв'язок з іноземними банками, в яких відкриваються рахунки підконтрольних офшорних компаній. Місцем перебування таких банків і представництв компаній часто є країни Балтії.

В Проекті Закону України Про податковий суверенітет України та офшорні компанії від 29.08.2019 № 1181, визначено:

13.1. Офшорною щодо України вважається іноземна податкова юрисдикція, яка відповідає будь-якому з наступних критеріїв, визначених з урахуванням таких рекомендацій ОЕСР.

За висновками ОЕСР офшорні компанії переважно використовуються для зниження рівня оподаткування резидентів неофшорних країн як шляхом маніпулювання договірними цінами так і шляхом використання трансфертного ціноутворення (між пов'язаними особами). Наразі більшість країн – членів ОЕСР прирівнюють дії з такого «податкового планування» до дій з «умисного податкового ухилення». При цьому достатнім доказом «умисності» є лише факт переведення доходів платника до офшорної (низькоподаткової) юрисдикції із залишенням витрат у його резидентській юрисдикції [5].

Офшорні компанії також стандартно використовуються для приховування інформації про їхніх кінцевих бенефіціарних власників чи бенефіціарів окремого правочину. Саме тому вони знаходяться під прискіпливою увагою як ФАТФ так і сторін Договору про податкові вимоги до іноземних рахунків (FATCA), запровадженого у межах «Патріотичного акту» згодом заміненого на «Акт свободи США».

У контексті розгляду проблеми боротьби з діяльністю «конвертаційних центрів» варто акцентувати увагу на неефективності наявних механізмів блокування й подальшого списання коштів на рахунках суб'єктів підприємницької діяльності, які входять до складу «конвертаційних центрів».

Організаторами «конвертаційних центрів» виступають, як правило, фахівці, які мають корумповані зв'язки з посадовими особами відповідних банківських установ, контролюючих органів і місцевих органів влади.

Список використаних джерел

1. Волобуев А.Ф. Фиктивное предпринимательство как способ сокрытия тяжких экономических преступлений. *Российская юстиция*. 2001. № 6. С. 54–55.

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес : Закон України від 19.09.2019 №101-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/101-20>.

3. Кримінальний кодекс України до внесення змін від 19.09.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed2019010>.

4. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed2019010>.

5. Про податковий суверенітет України та офшорні компанії : Проект Закону України від 29.08.2019 № 1181. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI00209A.html.

Гаврилюк Людмила Володимирівна,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший дослідник

ОПЕРАЦІЯ З КОНТРОЛЬОВАНОГО ВЧИНЕННЯ КОРУПЦІЙНОГО ДІЯННЯ: ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Законом України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 № 794-VII частину 1 статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18.02.1992 № 2135-XII (далі – Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність») було доповнено пунктом 7¹, згідно з яким оперативним підрозділам, які здійснюють оперативно-